

Posudek diplomové práce

Název práce: *Strukturalismus jako nosný princip synchronní biblické exegeze ve vztahu k Novému zákonu* (Praha 2009)

Autor: Jiří Herodek

Konzultant: Jiří Lukeš, Th.D.

Formální kritéria:

Diplomová práce, předložená na katedře biblistiky HTF UK v Praze, čítá 107 stran včetně příloh (anglicky psané shrnutí /„Summary“/ v závěru práce není číslováno) a odpovídá formálním kritériím stanoveným pro vypracování diplomových prací na této fakultě.

Drobné námitky lze vznést ke členění „použité literatury“, kde by měly být biblické texty, konkordance a slovníky uvedeny samostatně, odděleně od ostatní literatury (str. 98-100). Názvy časopisů je obvyklé uvádět kurzívou, nikoli články v nich uvedené, což autor práce činí opačně (viz str. 100-101).

Obsah, struktura a kritické hodnocení práce:

Práce je rozlečena do kapitol (Úvod, Strukturalismus, Strukturalismus a hermeneutika, Strukturalismus a sémiotika, Strukturální analýzy textů Nového zákona, Vyhodnocení exegetického přístupu, Závěr, Použitá literatura, Seznam příloh, Přílohy), které na sebe logicky navazují a postupně rozvíjejí pojednávané téma, kterého se autor striktně drží. K přednostem práce patří její široký záběr a schopnost autora přejít rychle k jádru problému, který je zpravidla výborně vystižen a přehledně zpracován.

Definování strukturalismu, jeho vývoji, hranicím i přesahům do jiných oblastí věnuje autor mimořádnou pozornost, zaostřuje na přední osobnosti spjaté nedílně s tímto přístupem (F. de Saussure, R. Barthes, C.L. Strauss) a přínosné jsou i spojnice, vytvářené autorem, s filosofií M. Heideggera, E. Husserla, F. Brentana, J. Patočky, J. Derridy, L. Wittgensteina, R. Carnapa a dalších. Pozornosti autora nešel ani ruský formalismus, „pražský lingvistický kroužek“ a díla P. Ricoeura či A.J. Greimase.

Autor zaostřuje i na moderní a stále aktuální témata - metaforu, metonymii, znak a symbol, mýtus a jeho funkci, která sehraávají svou roli u řady významných stoupenců (i kritiků) strukturalismu. Snaha o rozkrytí strukturalistické metodiky vede autora k exkursům do oblasti literární kritiky, kritiky redakce, rétorické kritiky, narativní kritiky, anebo historicko-kritické metody obecně. Řadu přístupů a interpretačních možností (i z oblasti psychoanalýzy), které autor teoreticky prezentuje, záhy prakticky předvede na dobře zvoleném příkladu, což dodává studii hodnotu a usnadňuje náhled na problém či polemiku s prezentovanou teorií. Toto je patrné zejména v kapitole „1.5 Strukturalismus a biblická exegeze“ (str. 28-35), kde autor volí za reprezentativní příklady díla J. Starobinskeho, R. Culleye, E.R. Leache, D. Patteho, D.A. Vii, C. Bremonda či R. Barthese, ve kterých je analyzován konkrétní biblický text.

Po obsáhlé metodologické rozpravě přechází autor ke stěžejní interpretaci textů Nového zákona, kde aplikuje zásady strukturalistické exegeze na vybrané texty, a ač tato část práce tvoří 4. kapitolu autorova pojednání, je bezesporu protipólem tří předchozích (převážně „teoretických“) kapitol. Autor zde dbá o textovou rozmanitost a předmětem exegeze se stávají Markovo evangelium (str. 59-70), Matoušovo evangelium (str. 75-78), pasáž z listu Galatským (Ga 3,21-4,11; str. 71-74) a strukturální výklad Zjevení Janova (str. 79-89). Nejlépe je zpracována exegeze Zjevení, kde autor hojně čerpá z díla E. Schüssler Fiorenzové (jejíž jméno přepisuje bez přehlásky), prezentuje struktury knihy a z oblasti analýzy struktury

přechází plynule do teologie této knihy. Výborně je analyzováno i Markovo evangelium, kde autor ukazuje možnou pestrost v aplikaci strukturalismu na biblický text a přínosná je i analýza Matoušova evangelia.

Naopak polemická je exegeze listu Galatským, kde závěry nekorespondují přímo s užitou metodou, a ač je metodika pečlivě propracovaná, teologické premisy jsou spíše dílem autora „předporozumění“. Některé autorovy teze (např. „*Důležité je si uvědomit, že evangelium a zákon jsou esenciálně jedno.*“) vyžadují bližší zdůvodnění (právě v listu Galatským) a mohou se stát předmětem diskuse při obhajobě práce. (Pro korekci postojů a obeznámení se se strukturou listu Galatským bych doporučil komentář H.D. Betze, *Galatians /HERMENEIA*; Fortress Press, Philadelphia 1979/ či úvod do rétorické kritiky od G.A. Kennedyho, *New Testament Interpretation through Rhetorical Criticism* /The University of North Carolina Press, Chapel Mill 1984/, str. 141-156).

Nelze ani souhlasit s autorovým pohledem na „rétorickou kritiku“, neboť tento exegetický přístup nabízí širší škálu možností práce s textem, a zdaleka nemusí být viděn toliko jako „synchronní“ (viz hodnocení přístupu D. Aune, *The Westminster Dictionary of New Testament and Early Christian Literature and Rhetoric* /Westminster John Knox Press, London 2003/, str. 416-418).

Velmi přínosné je obsáhlé autorovo „Vyhodnocení exegetického přístupu“ (str. 90-96), které vyzdvihuje pozitiva a odkrývá rizika strukturalismu a exegetické práce ovlivněné tímto směrem. Je však nutné některé myšlenky korigovat, což se týká např. tvrzení: „*Pro historicko-kritickou metodu jsou dějiny uzavřeným kontinuem příčiny a následku, do kterého nemůže vstupovat žádný další prvek.*“ ... „*Pokud bychom měli rozsoudit, která z obou metod přístupu k textu má pro nás větší přínos, tak to bude jednoznačně strukturalismus...*“ (str. 92). V návaznosti na autorova tvrzení lze říci, že moderní exegeze již nestaví diachronní a synchronní přístupy proti sobě, ale dokáže kriticky vyhodnotit jejich přínos i limity a exeget aplikuje metody z obou oblastí. Nelze příliš jednoduše atakovat historicko-kritickou metodu, bez níž se dnes kritická práce s biblickým textem neobejde. Nutné je naopak znát a pochopit její vývoj i metodiku a kvalifikovaně s ní nakládat. Diskuse s mnohými výsledky historicko-kritického bádání je zajisté možná a nutná, ale je žádoucí vzít vážně, že se nejedná o nástroj určený k destrukci víry, ani o úsilí biblický text rozmělnit a znehodnotit, ale naopak docenit, poznat a vytěžit z něj maximum pro interpretaci jeho obsahu a zvěsti. Strukturalistická exegeze bez diachronních souvislostí může redukovat text toliko na „modelový případ“ bez historického zakotvení a konkrétního vztahu k historickým osobnostem a specifické (dějinné) situaci.

Klasifikace:

Diplomovou práci Jiřího Herodka lze navzdory uplatněným výhradám hodnotit maximálně pozitivně, neboť autor téma zpracoval velmi důkladně, pečlivě volil a propracoval metodický postup, prokázal schopnost pracovat v široké míře jak s cizojazyčnými studii (zejména anglickými), tak s řeckým textem Nového zákona a z celého díla je patrné, že si autor pojednáváný exegetický přístup osvojil.

Autorovi doporučuji některé části práce upravit pro publikaci v odborném periodiku či sborníku a tématu se dále věnovat v rámci doktorského badatelského projektu.

Navrhovaná klasifikace: výborný.

Jiří Lukeš
10.5.2009 v Praze

